

> Retouradres Postbus 20401 2550 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Directie Voedsel, Dier en
Consument**

Prins Clauslaan 8
2595 AJ Den Haag
Postbus 20401
2550 EK Den Haag
www.minlnv.nl

Onze referentie
VDC 09.2949/CPM

Bijlagen
2

Datum 6 januari 2010
Betreft activiteiten rond de aanpak van Q-koorts

Geachte Voorzitter,

Mede namens de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) stuur ik u deze brief waarin wij u informeren over de activiteiten rond de aanpak van Q-koorts.

Stand van zaken ruiming d.d. 6 januari 2010

Op dit moment zijn 61 bedrijven besmet op grond van het tankmelkonderzoek. De uitslag van de volgende ronde tankmelkmonitoring verwachten wij over ongeveer één week te ontvangen. Op dit moment zijn op 24 bedrijven de dieren gescand om onderscheid te maken tussen drachtige en niet-drachtige dieren. Vervolgens zijn de drachtige geiten getaxeerd. 21 bedrijven zijn geruimd (8724 dieren). De Welzijnscommissie is tot nu toe bij vijf ruimingaanwezig geweest. De Commissie heeft vastgesteld dat het dierenwelzijn door alle betrokkenen goed in acht wordt genomen. Het vastgestelde tweestappenprotocol van eerst verdoven en dan euthanaseren voorkomt onrust en pijn bij de dieren, ook bij de niet te ruimen dieren. De verslagen van de Welzijnscommissie worden gepubliceerd op de website van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (www.minlnv.nl).

Kleinschalige houderijen met minder dan 50 kleine herkauwers, zoals kinderboerderijen

Minister Klink heeft de deskundigengroep onder leiding van het RIVM advies gevraagd over het volkgezondheidsrisico ten aanzien van Q-koorts op kinderboerderijen, andere bedrijven met minder dan 50 kleine herkauwers en bedrijven met een publieksfunctie. Deze adviezen hebben we ontvangen (bijlagen).

De deskundigen geven aan dat uit epidemiologisch casuscontrole onderzoek blijkt dat direct contact met geiten of schapen niet als risicofactor naar voren komt. Het advies geeft bovendien aan dat uit recente onderzoekgegevens blijkt dat op kinderboerderijen in Nederland slechts zeer zelden *C. burnetii* aangetoond wordt. Daarnaast zijn er geen epidemiologische aanwijzingen waaruit blijkt dat kinderboerderijen en andere kleine bedrijven een hoog risico vormen voor de

Leven
van het land,
geven
om natuur.

gezondheid. Om die reden zien de deskundigen geen noodzaak om aanvullende maatregelen te nemen voor genoemde bedrijven.

Het advies om bij kleinschalige houderijen van schapen en geiten nog eens extra aandacht te vragen voor hygiënemaatregelen nemen wij over. Voor kleinschalige houderijen van schapen en geiten wordt een hygiëneprotocol opgesteld met algemene hygiëeadvies. De genoemde adviezen van de deskundigen, zoals het gescheiden van het publiek laten aflammeren van schapen en geiten worden hierin opgenomen. Alle kleinschalige houders worden geïnformeerd over deze hygiëneprotocollen. De hygiënemaatregelen zijn voor besmette en niet-besmette bedrijven gelijk.

Het advies om wanneer de abortussen gemeld worden in het kader van *Brucella Melitensis*, ook te testen op Q-koorts, nemen wij over.

Het advies van de deskundigen om op kleinschalige bedrijven binnen een straal van 5 km van besmette bedrijven met vaginaal swabs te monitoren, nemen wij niet over. Onderzoek met vaginaal swabs geeft onbetrouwbare informatie over de volksgezondheidsrisico's van bedrijven. De test wordt bijvoorbeeld al positief bij 1 bacterie op een swab, terwijl een dergelijk bedrijf geen risico voor de volksgezondheid hoeft te zijn. De Q-koortsbacterie is endemisch in Nederland en kan eveneens in de omgeving worden aangetoond. Het doen van vaginaal swabs en de uitkomst daarvan is dan ook geen aanleiding om andere of extra maatregelen te nemen.

Het advies van de deskundigen om alle schapen en geiten op kleinschalige houderijen op te nemen in het vaccinatieprogramma 2010 is reeds onderdeel van onze vaccinatiestrategie voor 2010.

Vleeschapenbedrijven

Vleeschapen kunnen ook grootschalig gehouden worden. Op grootschalige vleeschapenbedrijven wordt ook door grote aantallen oien tegelijk afgelammerd in strostallen. Omdat deskundigen aangeven dat de bron van de humane epidemie gevonden kan worden in de grootschalige melkgeiten- en melkschapenhouderij, zijn de meeste maatregelen op die categorie bedrijven gericht. Deskundigen geven in hun advies van 24 juli 2009 aan dat er geen aanwijzingen zijn dat vleeschapenbedrijven een rol spelen in de epidemie. Het advies van de deskundigen van 24 juli is meegestuurd met onze brief van 28 augustus 2009 (TK 28 286, nr. 314). Uit voorzorg hebben wij besloten om voor grootschalige vleeschapenbedrijven hetzelfde beleid te hanteren als voor de kleinschalige houders.

Communicatie

Zoals wij u meldden in onze brief van 23 december jl. (TK 28 286, nr. 352) laten wij de berichtgeving op internet over Q-koorts monitoren. De online monitoring laat zien waar burgers zich zorgen over maken. Zo blijkt dat er veel discussie is over de noodzakelijkheid van het doden van gezonde drachtige dieren. Ik heb daarom in een persoonlijk (weblog)bericht op www.minlnv.nl uitgelegd waarom we deze drastische maatregelen moesten nemen. Het bericht is ook via twitter@qkoorts verspreid.

Directie Voedsel, Dier en Consument

Datum

6 januari 2010

Onze referentie

VDC 09.2949/CPM

Zoals toegezegd in onze brief van 16 december jl. (TK 28 286, nr. 350) zijn de betrokken bestuurders van de gebieden met besmette bedrijven geïnformeerd in bijeenkomsten per regio (noord, zuid, oost, west).

Verder worden bestuurders regulier rechtstreeks op de hoogte gehouden over de planning van de ruiming en beleidswijzigingen en wordt naar behoefte overlegd.

Ook hebben in de afgelopen weken verschillende informatiebijeenkomsten over Q-koorts voor burgers plaatsgevonden, vooral in het oosten van het land. Het initiatief voor de bijeenkomsten werd genomen door de burgemeester, veelal op basis van vragen van verontruste burgers uit de gemeente. Conform onze toezeggingen heb ik, samen met de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD), medewerking daaraan verleend. Deze bijeenkomsten en communicatiemogelijkheden zullen desgewenst ook de komende periode worden benut.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR,
EN VOEDSELKwaliteit,

G. Verburg

**Directie Voedsel, Dier en
Consument**

Datum

6 januari 2010

Onze referentie

VDC 09.2949/CPM

Ministerie van VWS
t.a.v. de heer P.H. Huyts

Ministerie van LNV
t.a.v. mevrouw A. Burger

Onderwerp

Advies kinderboerderijen e.a.

Geachte heer Huyts, geachte mevrouw Burger,

Op 16 december 2009 ontving ik uw verzoek om advies ten aanzien van het Q-koortsbeleid op kinderboerderijen, andere bedrijven met minder dan 50 kleine herkauwers en bedrijven met een publieksfunctie. De vragen heb ik aan een aantal veterinaire deskundigen en een GGD-arts voorgelegd¹. Ik geef u puntsgewijs een onderbouwing en antwoord op uw vragen.

Datum

23 december 2009

Ons kenmerk

853/2009/LCI/JvS/LI

Blad

1/5

Behandeld door

Leslie Isken

Landelijke Coördinatie

Infectieziektebestrijding

Tel (030) 274 7000

Fax (030) 274 4455

lci@rivm.nl

De recent afgekondigde maatregelen op melkgeiten- en melkschapenbedrijven zijn bedoeld om tijdens het lammerseizoen van 2010 de enorme hoeveelheden extra uitscheiding van *Coxiella burnetii* zo veel mogelijk te voorkomen. Tegelijkertijd is bekend dat veel andere dieren incidenteel bron kunnen zijn voor Q-koorts bij de mens. De melkgeiten - en in mindere mate de melkschapenhouderijen - met abortusproblematiek worden in Nederland als de belangrijkste bron gezien van de unieke Q-koortsepidemie vanaf 2007 tot op heden. De maatregelen zijn er daarom nu vooral op gericht om in deze categorie bedrijven abortus en aflammeren van besmette dieren te voorkomen. Het streven is om terug te keren naar de situatie van voor 2007 waarbij Q-koorts slechts incidenteel aanleiding geeft tot ziekte bij de mens. In onderstaand advies gaan de deskundigen in op eventueel aanvullend beleid voor kinderboerderijen, andere bedrijven met minder dan 50 kleine herkauwers en bedrijven met een publieksfunctie. In 2009 zijn de meeste van deze bedrijven in het vaccinatiegebied gevaccineerd. Alle houders van schapen en geiten die niet meedoen met het tankmelkonderzoek, kunnen het keurmerk zoönosen van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) aanvragen. Bezoekers kunnen voorafgaand aan het bezoek informeren naar de Q-koortsstatus van het bedrijf.

1) Wat is de mate van risico van bedrijven met minder dan 50 schapen en geiten, kinderboerderijen en andere dierhouderijen met een publieksfunctie?

Overweging

Uit een epidemiologisch casuscontroleonderzoek kwam direct contact met geiten of schapen niet als risicofactor naar voren, wel contact met hooi en stro. Wanneer mensen op een kinderboerderij of op een ander klein bedrijf met geiten of schapen in contact komen met dieren die besmet zijn met Q-koorts, bestaat er een potentieel kleine kans dat zij besmet raken en mogelijk ziek worden. De kans daarop is in het winterseizoen minimaal.

In Nederland zijn ongeveer 500 kinderboerderijen geregistreerd. In 2009 is op verzoek van de VWA door het CIb (dr. A. de Bruin en dr. B. van Rotterdam) bij 97

¹ Een conceptadvies is voorbereid door deskundigen van CIb, CVI. Daarna is het concept per e-mail voorgelegd aan de overige leden van het deskundigenberaad, van wie de namen in bijlage 1 weergegeven zijn.

Datum

23-12-2009

Ons kenmerk

853/2009/LCI/JvS/LI

Blad

2/5

kinderboerderijen, verspreid over het hele land, onderzoek gedaan naar het voorkomen van Q-koorts. Er zijn 1384 monsters (vaginaalswabs) van diverse diersoorten genomen (kleine herkauwers hadden voorrang in de bemonstering). Bij dit onderzoek blijkt 96% van de monsters PCR-negatief. Twee van de 1384 monsters (van twee verschillende bedrijven) waren duidelijk PCR-positief. De overige monsters waren zwak positief, wat aangeeft dat er geen grote hoeveelheden werden uitgescheiden.

In 2008 is een cluster Q-koortspatiënten geïdentificeerd gerelateerd aan een psychiatrische inrichting in Nijmegen waarbij de daar gehouden kleine herkauwers de waarschijnlijke bron waren. Tot nu toe zijn er geen aanwijzingen dat andere clusters patiënten door kinderboerderijen of andere bedrijven met minder dan 50 kleine herkauwers besmet zijn geraakt. In de wetenschappelijke literatuur zijn meerdere clusters beschreven van Q-koortspatiënten waarbij de aanwezigheid bij het lammeren van een geïnfecteerd dier de bron is geweest.

Antwoord

Er zijn geen gegevens beschikbaar waaruit is af te leiden wat de mate van risico is voor omwonenden of recreanten bij bedrijven met minder dan 50 schapen en geiten en andere dierhouderijen met een publieksfunctie. Uit recente onderzoeksgegevens blijkt dat op kinderboerderijen in Nederland slechts zeer zelden *C. burnetii* wordt uitgescheiden. Daarnaast zijn er geen epidemiologische aanwijzingen waaruit blijkt dat kinderboerderijen en andere kleine bedrijven een hoog risico vormen voor de volksgezondheid. Uit de wetenschappelijke literatuur is bekend dat het aanwezig zijn bij het aflammeren van geïnfecteerde dieren en het in de nabijheid verblijven, een risico is op het krijgen van Q-koorts. Dit geldt nu in Nederland evenzeer als in de periode voor 2007.

- a) Wij adviseren u om nu in algemene zin geen aanvullende maatregelen te nemen voor genoemde groepen bedrijven. Het was en blijft van belang om alle bedrijven met een publieksfunctie uit voorzorg te wijzen op hygiënemaatregelen, met name rond aflammeren².

2) Hoe kunnen we besmette bedrijven in beeld brengen, wetende dat een deel van deze bedrijven niet melkleverend is, waardoor tankmelkmonitoring niet mogelijk is.

Overweging

Het identificatie- en registratiesysteem (I&R) voor kleine herkauwers zal per 1 januari 2010 operationeel worden. Dit betekent dat vanaf 1 januari 2010 alle bedrijven en bedrijfjes met kleine herkauwers zijn opgenomen in de I&R-database van LNV. De nu reeds geregistreerde kleine bedrijven en hobbyhouders zijn geïnformeerd over Q-koorts en de te hanteren hygiënemaatregelen.

Wanneer twee of meer Q-koortspatiënten woonachtig zijn in de buurt van een geregistreerd bedrijf of hobbyhouder met kleine herkauwers, verricht de VWA op verzoek van de GGD onderzoek op het betreffende bedrijf. Dit is een probleemgestuurde inventarisatie waardoor niet structureel alle eventueel positieve dieren bekend zijn. Juist van die bedrijven met een verdenking van Q-koorts op basis van de aanwezigheid van Q-koortspatiënten in de omgeving, is de status nu wel bekend. Dit beleid wordt in 2010 voortgezet.

De abortusmeldingsplicht is ook van toepassing op alle niet melkleverende bedrijven (vanwege brucellose). De VWA bezoekt en bemonstert in dat geval het bedrijf op *Brucella melitensis*.

Zoals mensen in een 5-kilometerzone rond een tankmelkpositief bedrijf een verhoogd risico hebben op Q-koorts, geldt dat ook voor de daar verblijvende dieren. Met name de

² Zie hiervoor ook de bestaande richtlijn 'Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland 2004': http://www.vwa.nl/cdlpub/servlet/CDLServlet?p_file_id=10549

Datum

23-12-2009

Ons kenmerk

853/2009/LCI/JvS/LI

Blad

3/5

kleine herkauwers in dat gebied kunnen bij abortus of aflammeren weer een bron zijn van ziekte bij de mens.

Antwoord

- a) De bedrijven en bedrijfjes met kleine herkauwers die vanaf 1 januari 2010 nieuw worden opgenomen in de I&R-database van LNV moeten geïnformeerd worden over Q-koorts en de te hanteren hygiënemaatregelen.
- b) Wanneer de VWA in het kader van de abortusmeldingsplicht niet melkleverende bedrijven bezoekt en bemonstert op *Brucella melitensis* adviseren wij de VWA om ook altijd te onderzoeken op aanwezigheid van *C. burnetii*. Als na onderzoek blijkt dat de Q-koortsbacterie aanwezig is, wordt het bedrijf besmet verklaard.
- c) Wij geven u in overweging om alle bedrijven met minder dan 50 schapen en geiten, kinderboerderijen en andere dierhouderijen met een publieksfunctie binnen de 5-kilometerzone van tankmelkpositieve bedrijven te laten onderzoeken op de aanwezigheid van *C. burnetii*, bijvoorbeeld door vaginaalswabs.³

3) Welke aanvullende maatregelen kunnen worden genomen op deze bedrijven om het risico voor de volksgezondheid te verkleinen en welk effect kan verwacht worden van deze maatregelen?

Overweging

Het ontbreekt aan voldoende epidemiologische verbanden om te spreken van een sterk verhoogd risico voor de volksgezondheid op Q-koorts door genoemde bedrijven en bedrijfjes. Niettemin kunnen aborterende en aflammerende dieren op kleine bedrijfjes een bron worden voor ziekte bij de mens. Gezien de massale verontreiniging met *C. burnetii* in het milieu in de voorgaande drie jaren, is de kans reëel dat er ook op deze bedrijven dieren geïnfecteerd zijn geraakt. In het vaccinatiegebied 2009 zijn niet alle bedrijven met kleine herkauwers gevaccineerd.

Op positieve bedrijven kunnen aanvullende preventieve maatregelen toegepast worden om overdracht naar de mens te beperken. Daarbij is het wenselijk om maatwerk te leveren waarbij de GGD en VWA in overleg met de dierenartspracticus op de situatie toegespitst beleid aan de lokale bestuurders kunnen adviseren.

Antwoord

Voor bedrijven met minder dan 50 schapen en geiten, kinderboerderijen en andere dierhouderijen met een publieksfunctie adviseren wij:

- a) geen ingrijpende maatregelen te nemen, zoals het ruimen van dieren dat nu is afgekondigd voor de grote melkleverende geiten- en schapenbedrijven, gezien het beperkte risico voor 2010 en het ontbreken van epidemiologische verbanden;
- b) te waarborgen dat deze bedrijven hygiënemaatregelen hanteren;
- c) de kleine herkauwers op al deze bedrijven op te nemen in het vaccinatieprogramma 2010.

Uit voorzorg adviseren wij aanvullend beleid voor de bedrijven binnen de 5-kilometerzone van tankmelkpositieve melkgeiten- of schapenbedrijven door³:

- a) er zorg voor te dragen dat drachtige dieren afgezonderd van het publiek aflammeren;
- b) bedrijven te onderzoeken op aanwezigheid van de verwekker van Q-koorts.

³ De deskundigen van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) zijn in tegenstelling tot de andere deskundigen van mening dat bij de bedrijven in de 5-kilometerzone rond bewezen tankmelkpositieve bedrijven geen aanvullend onderzoek verricht hoeft te worden als zo'n onderzoek ook niet wordt uitgevoerd bij andere dieren die een bron kunnen zijn van *C. burnetii*.

Datum

23-12-2009

Ons kenmerk

853/2009/LCI/JvS/LI

Blad

4/5

Indien deze bedrijven positief worden bevonden kan geen algemene regelgeving van toepassing verklaard worden.

Wij adviseren per bedrijf:

- a) met de dierenartspracticus te onderzoeken of dieren die positief blijken antibiotisch behandeld kunnen worden om de kans op abortus te verlagen en de uitscheiding bij een voldragen partus te verminderen;
- b) een bezoekerswaarschuwing in te stellen met specifieke aandacht voor risicogroepen;
- c) om positieve van negatieve dieren te scheiden.

Hoogachtend,

prof.dr. R.A. Coutinho

directeur Centrum Infectieziektenbestrijding

Bijlage: geraadpleegde deskundigen

Datum

23-12-2009

Ons kenmerk

853/2009/LCI/JvS/LI

Blad

5/5

Bijlage 1

Deelnemerslijst deskundigen aanvullende vragen 16 december

Voorzitter:

Dhr. R. Coutinho, *directeur, Centrum Infectieziektebestrijding, RIVM*

Deelnemers

Dhr. G. van Dinther, *dierenarts, Diergeneeskundig centrum de Overlaet Oss*

Dhr. H.J. Roest, *dierenarts, hoofd Cluster Algemene Bacteriologie en Visziekten CVI Wageningen UR*

Dhr. F. G. van Zijderveld, *divisiehoofd bacteriologie & TSE's en plaatsvervangend directeur CVI Wageningen UR*

Dhr. O. Stenvers, *dierenarts LCI/Cib/RIVM*

Dhr. P. Vellema, *afdelingshoofd Small Ruminant Health, GD Deventer*

Dhr. D. Dercksen, *dierenarts, specialist in Small Ruminant Health Care, GD Deventer*

Dhr. R. ter Schegget, *arts Maatschappij en Gezondheid, GGD Brabant-Zuidoost*

Secretaris

Dhr. J. van Steenbergen, *arts infectieziektebestrijding, epidemioloog, hoofd LCI*

Notulist

Mw. L. Isken, *beleidsmedewerker, LCI/Cib/RIVM*

Ministerie van LNV, t.a.v. mevrouw A. Burger,
Ministerie van VWS, t.a.v. de heer P.H. Huyts

Onderwerp

Aanvullend advies kinderboerderijen e.a.

Datum

5 januari 2010

Ons kenmerk

03/2010/LCI/JvS/TO

Blad

1/3

Behandeld door

T. Oomen

Landelijke Coördinatie
Infectieziektebestrijding

Tel (030) 274 7000

Fax (030) 274 4455

ton.oomen@rivm.nl

Geachte heer Huijts, geachte mevrouw Burger,

Op 31 december ontving ik van u vragen naar aanleiding van het advies over het Q-koortsbeleid op kinderboerderijen wat ik u op 23 december stuurde.

De aanvullende vragen heb ik opnieuw aan een aantal veterinaire deskundigen voorgelegd. Ik geef u puntsgewijs een antwoord op uw vragen.

1. Hoeveel inzicht geven swabs?

Op niet-melkgevende bedrijven zoals hobbyhouderijen en kinderboerderijen zijn vaginaalswabs het enige monstermateriaal dat genomen kan worden om de besmettingsstatus van een dier vast te stellen. Om de besmettingsstatus van een dier vast te stellen zal herhaald bemonsteren en testen nodig zijn om met een steeds groter wordende zekerheid vast te stellen of een dier met *C. burnetii* besmet is. Hoe vaak er bemonsterd en getest zal moeten worden is niet aan te geven omdat gegevens over de voorspellende waarde van de test in dit stadium van de infectie, vlak voor het aflammeren, ontbreken. Door middel van het herhaald testen wordt de kans groter dat positieve dieren worden geïdentificeerd.

2. Hoe effectief is de antibioticabehandeling?

De werkzaamheid van antibiotica bij de behandeling van Q-koorts bij kleine herkauwers is onduidelijk. In vitro is *Coxiella* gevoelig voor verschillende antibiotica. Over de effectiviteit van een behandeling in vivo zijn weinig gegevens beschikbaar. Ook dient rekening gehouden te worden met residuen-problematiek en de economische haalbaarheid van een behandelingspoging. Om uitscheiding van *Coxiella* tijdens abortus en lammeren te voorkomen bestaat een Frans regime van een tweemaalige behandeling in de laatste maand van de dracht met oxytetracycline. In een recente publicatie is dit regime niet effectief gebleken.

Bij de behandeling van hobbydieren, zoals op een kinderboerderij, zijn er principe meer opties dan de kortdurende tweemaalige behandeling. De dieren worden immers niet voor de voedselproductie gehouden en de te behandelen aantallen dieren zijn laag. Bij gebrek aan literatuurgegevens is het, in analogie met wel beschikbare humane data, redelijk te veronderstellen dat een behandelingspoging bij kleine herkauwers de meeste kans op

Datum
5 januari 2010
Ons kenmerk
3/2010/LCI/JvS/TO
Blad
2/3

succes maakt vlak na ontstaan van de infectie. Behandeling van een chronische infectie is een langdurige aangelegenheid.

Het probleem is dat een recente infectie bij kleine herkauwers niet herkend wordt. De uitkomst van een therapiepoging is daardoor moeilijk te voorspellen. Een maandenlange behandeling van dieren is vanwege de kans op resistentie-ontwikkeling niet wenselijk. Antibioticumbehandeling kan effectief zijn als het wordt ingezet als vroegbehandeling van recent positief geworden dieren, dus alleen als het gecombineerd wordt met regelmatige bemonstering.

3. Wat betekent de gescheiden bevalling/het aflammeren precies? Is dat effectief? Vindt aflammeren plaats in gesloten ruimte?

In het advies van 23 december adviseer ik aan u aanvullend beleid voor kleine bedrijven binnen de 5-kilometerzone van tankmelkpositieve bedrijven. Een van de adviezen is om er zorg voor te dragen dat drachtige dieren afgezonderd van het publiek kunnen aflammeren. In de praktijk geldt dit vooral voor de kinderboerderijen die een actieve publieksfunctie vervullen. Kinderboerderijen beschikken altijd over een stal waar de drachtige dieren kunnen aflammeren. Deze ruimte kan (gedeeltelijk) worden afgesloten en dient in deze situatie niet toegankelijk te zijn voor het publiek. Dit geeft voor de beheerder de mogelijkheid om beter toe te zien op een normaal verlopende geboorte en het zorgvuldig opruimen van het geboortemateriaal. De hygiëncode voor kinderboerderijen ¹ geeft hiervoor concrete aanwijzingen, evenals voor de persoonlijke beschermingsmaatregelen voor de betreffende medewerker.

Het vanaf vier maanden na dekking in afzondering plaatsen (in een gesloten ruimte) en aflammeren van kleine herkauwers op kinderboerderijen binnen de 5-kilometerzone van tankmelkpositieve bedrijven, beperkt de kleine kans op verspreiding van potentieel aanwezige *C. burnetii*.

4. Als swabs niet doeltreffend zijn en/of antibiotica onvoldoende effectief is, is het dan überhaupt niet zinvol in gesloten ruimten af te lammeren?

Door het aflammeren in afgescheiden ruimten te laten plaatsvinden, neemt de controle op het aflammeren cq het aborteren toe. Tevens kan de nageboorte effectief worden verwijderd. Als er *C. burnetii* vrij zou komen wordt dit ook beperkt tot een kleiner afgebakend gebied. Het is niet noodzakelijk om aanvullende maatregelen (zoals het afgezonderd aflammeren) te nemen voor genoemde groepen bedrijven buiten de 5-kilometerzone rond tankmelkpositieve bedrijven.

5. Is het voldoende om de aanvullende maatregelen, zoals een bezoekersverbod, te beperken tot de besmette (5-kilometerzone) gebieden?

U geeft aan dat het begrenzen van de aanpak tot besmette bedrijven/gebieden de afgelopen jaren niet effectief is gebleken. Dat betreft de aanpak voor de grote melkgeitenbedrijven met abortusproblematiek die worden gezien als de belangrijkste bron voor de Q-koortsepidemie. Het criterium voor het besmet zijn van een bedrijf was gebaseerd op melding van >5% abortus en positieve identificatie van *C. burnetii*. Hierdoor zijn besmette bedrijven gemist. Er was tot voor kort geen vervoersverbod voor dieren vanaf positieve bedrijven, waardoor nieuwe bedrijven besmet zijn geraakt. Inmiddels is het meldcriterium verscherpt en een vervoersverbod ingesteld, waardoor

¹ Zie hiervoor ook de bestaande richtlijn 'Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland 2004': http://www.vwa.nl/cdlpub/servlet/CDLServlet?p_file_id=10549

Datum

5 januari 2010

Ons kenmerk

3/2010/LCI/JvS/TO

Blad

3/3

bij veel bedrijven (eerder) aanvullende maatregelen genomen zullen worden. Hoge effectiviteit van de vaccinatie mocht niet verwacht worden vanwege de beperkte beschikbaarheid van vaccin en het vertraagde effect (pas een lammerseizoen later). Tot op heden zijn er geen epidemiologische aanwijzingen waaruit blijkt dat kinderboerderijen, vleeschapenbedrijven en andere kleine bedrijven een hoog risico vormen voor de volksgezondheid. De deskundigen zien nu geen argumenten om een bezoekersverbod of andere aanvullende maatregelen te nemen voor genoemde groepen bedrijven buiten de 5-kilometerzone rond tankmelkpositieve bedrijven.

Mocht er naar aanleiding van dit advies inhoudelijke verduidelijking of toelichting nodig zijn, dan kan daarvoor direct contact op worden genomen met de deskundigen van het Centraal Veterinair Instituut.

Hoogachtend,

prof.dr. R.A. Coutinho
directeur Centrum Infectieziektenbestrijding

Bijlage: Geraadpleegde deskundigen